

Wyższa Szkoła Przedsiębiorczości i Zarządzania
im. Leona Koźmińskiego

Izba Gospodarcza Ubezpieczeń i Obsługi Ryzyka
Insurance and Risk Management
Chamber of Commerce
ul. Sabały 3, 02-174 Warszawa

Komitet Porozumiewawczy Szkół Wyższych
ds. Edukacji w Obsłudze Ryzyka

Dorota Sowińska-Kobelak

Międzynarodowe Standardy Sprawozdawczości Finansowej, a szczególnie MSSF 4 Umowy ubezpieczenia

MSSF – uwagi ogólne dotyczące obowiązku zastosowań

- Zgodnie z rozporządzeniami Parlamentu Europejskiego i Rady Unii Europejskiej, począwszy od 1.01.2005 r. wszystkim spółkom notowanym na rynkach regulowanych UE umożliwiono prezentację skonsolidowanych sprawozdań finansowych wg MSSF.
- Do decyzji krajowych pozostawiono zagadnienia prezentacji jednostkowych sprawozdań finansowych, w szczególności wobec instytucji finansowych, w tym zakładów ubezpieczeń.
- Do decyzji krajowych pozostawiono także obowiązek stosowania MSSF wobec emitentów wyłącznie dłużnych papierów wartościowych dopuszczonych do publicznego obrotu na rynku regulowanym państw członkowskich (odroczenie do 2007 roku).
- Zostały zaakceptowane wszystkie znolizowane MSSF, z wyłączeniem MSSF 32 i 39, które zostały opublikowane bez ich formalnego zatwierdzenia.
- 31.03.2004 r. wydano nowy MSSF nr 4 Umowy ubezpieczenia odnośnie jego fazy I.

Międzynarodowy Standard Sprawozdawczości Finansowej MSSF 4 Umowy Ubezpieczenia

Część 1. Informacje ogólne

Wprowadzenie i okres regulacji MSSF 4

1. Wprowadzenie regulacji po raz pierwszy dla rocznych sprawozdań za rok obrotowy rozpoczynający się począwszy od dnia 1 stycznia 2005 r.
2. MSSF zachęca do wcześniejszego zastosowania standardu (tj. od 2004 r.).
3. Zwolnienie z obowiązku konieczności zapewnienia danych porównywalnych w odniesieniu do lat ubiegłych (tj. okresów rocznych zaczynających się przed dniem 1 stycznia 2005 r.).

Konieczność odmiennego podejścia do przepisów rachunkowości w związku ze specyfiką działalności ubezpieczeniowej, a w szczególności:

- Długoterminowy charakter zawieranych umów
- Szczególne znaczenie działalności lokacyjnej, w tym długoterminowej – szczególnie dla zakładów ubezpieczeń na życie
- Problem zachowania zasady współmierności przychodów i kosztów: faktyczny przychód (otrzymana składka w określonej wysokości) często wyprzedza koszty (wyplacone odszkodowania i świadczenia, zagadnienie szacowania kosztu)
  - Przeniesienie ryzyka (usługa mająca na celu pokrycie przyszłych, niepewnych zdarzeń – tworzenie rezerw techniczno-ubezpieczeniowych), reasekuracja
    - Zastosowanie specyficznych metod, w tym aktuarialnych do oszacowania rezerw.

Zakres stosowania MSSF

Standard stosuje się do wszystkich umów ubezpieczenia (łącznie z umowami reasekuracyjnymi), które podmiot wydaje oraz posiada do instrumentów finansowych, które podmiot wystawia zawierających zapis o udziale dyskrecyjnym. MSSF 32 Instrumenty finansowe: Ujawnianie i prezentacja wymaga ujawniania informacji o instrumentach finansowych, łącznie z instrumentami finansowymi zawierającymi takie zapisy.

Standard zawiera i definiuje następujące integralne ze sobą elementy:

1. Wytyczne i regulacje dotyczące umów ubezpieczenia tj. punkty 1-45.
2. Załącznik A- stosowana terminologia.
3. Załącznik B – definicja umowy ubezpieczenia.
4. Załącznik C – modyfikacje w innych MSSF.
5. Instrukcję wykonawczą stanowiącą osobny element dołączony do MSSF.

Przyjęta koncepcja – charakterystyka faz wprowadzania

1. MSSF 4 dotyczy wyłącznie umów ubezpieczenia, a nie wszystkich zagadnień rachunkowości zakładów ubezpieczeń.
2. Prace podzielono na dwie zasadnicze fazy. Faza I to przejściowe rozwiązanie do 2005 r., której efektem jest opublikowany w marcu MSSF 4, zawierający tymczasowe regulacje dla ZU. Prace nad fazą II zostały zawieszono, planowane jest powołanie specjalnych zespołów roboczych, jej głównym planowanym celem jest określenie zasad wyceny zobowiązań wynikających z umów ubezpieczenia wg. wartości godziwych.

Kluczowe zagadnienia prezentowane w fazie I

- Wprowadzenie definicji umowy ubezpieczenia (Załącznik B).
- Określenie zakresu ujawnień w informacji dodatkowej.
- Charakterystyka wybranych zagadnień i zasad rachunkowości dla ZU.

Część 2. Stosowana terminologia (załącznik A)

cedent – Ubezpieczony w rozumieniu umowy reasekuracyjnej.

zakład ubezpieczeń (ZU) – Strona, która zobowiązana jest, w myśl umowy ubezpieczeniowej do wypłaty odszkodowania ubezpieczonemu, jeżeli zaistnieje zdarzenie objęte ubezpieczeniem.

zdarzenie objęte ubezpieczeniem – Przyszłe zdarzenie, którego zaistnienie jest niepewne oraz które objęte jest umową ubezpieczenia i stwarza ryzyko ubezpieczeniowe.

W DODATKU PRZECZYTAMY

- MSSF 4 dotyczy wyłącznie umów ubezpieczenia, a nie wszystkich zagadnień rachunkowości zakładów ubezpieczeń.
- Ryzyko jest znaczące tylko wtedy, gdy zdarzenie objęte ubezpieczeniem może spowodować konieczność wypłacenia przez ZU znacznych świadczeń dodatkowych w każdym wariantcie, wyłączając jedynie te warianty, które nie wywierają dostrzegalnego wpływu na ekonomikę transakcji.
- Niektóre umowy ubezpieczenia wymagają bądź dopuszczają dokonanie płatności w naturze, np. wykorzystywanie przez ZU swoich własnych szpitali/personelu medycznego do świadczenia usług medycznych objętych umowami.
- Do umów, które spełniają definicję instrumentów finansowych powinno zastosować się MSSF 32 i 39 (co oznaczałoby np., że składki otrzymane należałyby wykazać jako zwiększenie zobowiązań, a nie przychód=składka przypisana, natomiast kwoty wypłaconych zobowiązań jako zmniejszenie zobowiązań, a nie jako koszty wypłaconych odszkodowań).
- MSSF nr 4 nie ma zastosowania dla regulacji prezentacji specyficznych umów objętych innymi standardami np. MSSF 32 i 39, z wyjątkiem wybranych zapisów przejściowych zamieszczonych w punkcie 45.
- Regulacje MSSF 8 Polityka w zakresie księgowości, Zmiany szacunków księgowych i błędy wyjaśniają tryb postępowania przyjętego dla określenia polityki rachunkowości i zwalniają ZU z obowiązku zastosowania wymogów określonych w innych MSSF w odniesieniu do umów regulowanych MSSF 4.
- Na każdy dzień bilansowy ZU powinien dokonać oceny, czy jego uznane zobowiązania ubezpieczeniowe są adekwatne w stosunku do aktualnych szacunków przyszłych przepływów pieniężnych związanych z jego umowami ubezpieczenia. W przypadku, gdy test adekwatności zobowiązań ubezpieczeniowych (z uwzględnieniem pomniejszenia o stosowne odroczone koszty nabycia oraz specyficzne wartości niematerialne, nie podlegające regulacjom MSSF 38) wypadnie negatywnie, tzn. wystąpi niewystarczalność w stosunku do szacunkowych przyszłych przepływów pieniężnych, wówczas całą różnicę należy uznać jako zysk lub stratę.
- Jeżeli stan aktywów reasekuracyjnych cedenta ulega pogorszeniu, cedent powinien odpowiednio zmniejszyć wartość bieżącą i uznać to pogorszenie w kategorii zysku lub straty. Aktywa reasekuracyjne ulegają pogorszeniu jedynie wtedy, gdy istnieje racjonalna i obiektywna przesłanka, że w wyniku zdarzenia, które zaistniało po początkowym uznaniu aktywów reasekuracyjnych, cedent może nie otrzymać wszystkich należnych kwot w myśl warunków umowy oraz zdarzenie to wywiera możliwy do wiarygodnego określenia wpływ na kwoty, które cedent otrzyma od reasekuratora.
- MSSF wymaga, aby zakład ubezpieczeń ujawnił informacje o zagrożeniu ryzykiem stopy oprocentowania lub ryzykiem rynkowym w ramach wbudowanych instrumentów pochodnych zawartych w bazowej umowie ubezpieczenia, w przypadku, gdy ZU nie jest zobowiązany do wyceny wbudowanych instrumentów pochodnych według wartości godziwej (na przykład opcje gwarantowanej renty lub gwarantowane minimalne świadczenia na wypadek śmierci).

ubezpieczony – Strona, która, według umowy ubezpieczenia, ma prawo do odszkodowania po zaistnieniu zdarzenia objętego ubezpieczeniem.

świadczenia gwarantowane – Wyплаты lub inne świadczenia, do których dany ubezpieczony lub inwestor posiadają bezwarunkowe prawo, które, w myśl umowy, nie podlega uznaniu przez ZU jednej lub wielu umów wydanych przez cedenta.

reasekurator – Strona, która w myśl umowy reasekuracyjnej, zobowiązana jest do wypłaty odszkodowania na rzecz cedenta, jeżeli zaistnieje zdarzenie objęte ubezpieczeniem.

umowa reasekuracyjna – Umowa ubezpieczenia wydana przez ZU (reasekuratora) zapewniająca odszkodowanie na rzecz innego zakładu ubezpieczeń (cedenta) za szkody poniesione z tytułu.

umowa ubezpieczenia bezpośredniego – Umowa ubezpieczenia, która nie jest umową reasekuracyjną.

aktywa z ubezpieczenia – Prawa umowne netto zakładu ubezpieczeń wynikające z umowy ubezpieczenia.

aktywa reasekuracyjne – Prawa kontraktowe netto cedenta w ramach umowy reasekuracyjnej.

odpowiedzialność ubezpieczeniowa – Zobowiązania kontraktowe netto ZU wynikające z umowy ubezpieczenia.

godziwa wartość – Kwota, na którą dana pozycja aktywów może zostać wymieniona lub pozycja pasywów uregulowana, pomiędzy posiadającymi wiedzę oraz wolę strona, w oficjalnej transakcji.

ryzyko finansowe – Ryzyko możliwej przyszłej zmiany jednej lub więcej danych stóp procentowych, ceny instrumentu finansowego, ceny materiałów, kursu wymiany walut, indeksu cen lub stawek, oceny zdolności kredytowej lub indeksu kredytowego bądź też innej zmiennej, pod warunkiem, że zmienna o charakterze nie-finansowym nie jest typowa dla którejśkolwiek strony umowy.

ryzyko ubezpieczeniowe – Ryzyko inne niż ryzyko finansowe przeniesione z ubezpieczonego w myśl umowy na zakład ubezpieczeń.

test wystarczalności zobowiązań/ test adekwatności odpowiedzialności (liability adequacy test) – Ocena czy kwota główna odpowiedzialności ubezpieczeniowej musi zostać zwiększona (lub główna kwota odnośnych odroczonej kosztów akwizycji lub odnośnych wartości niematerialnych – zmniejszona), w oparciu o analizę przyszłych przepływów pieniężnych.

składnik depozytowy – Element umowy, który nie zostaje zaliczony jako instrument pochodny w myśl MSSF 39, a który wchodziłby w zakres MSSF 39 gdyby stanowił osobny instrument.

udział dyskrecjonalny – Prawo wynikające z umowy, polegające na otrzymaniu, niezależnie od świadczeń gwarantowanych, świadczeń dodatkowych łącznie spełniających następujące warunki:

1. mogą stanowić znaczną część sumy świadczeń;
2. wynikają z umowy;
3. kwota oraz termin płatności zależy, w myśl umowy, od uznania zakładu ubezpieczeń;
4. które zgodnie z umową opierają się na:
  - wykonaniu określonej puli umów lub określonego rodzaju umowy;
  - zrealizowanych i/lub niezrealizowanych zysków inwestycyjnych z danej puli aktywów posiadanych przez zakład ubezpieczeń lub zysku lub stracie towarzystwa, funduszu lub innego podmiotu sporządzającego umowę.

element gwarantowany – Zobowiązanie do wypłaty świadczeń gwarantowanych objętych umową zawierającą zapis o udziale dyskrecjonalnym.

Część 3. Wprowadzenie definicji umowy ubezpieczenia (załącznik B)

Klasyfikacja umowy do określonego rodzaju umów ma podstawowe znaczenie dla wyceny i ujęcia w sprawozdaniu finansowym

Definicja umowy ubezpieczenia, określona w załączniku A
umowa ubezpieczenia – Umowa, w myśl której jedna ze stron (zakład ubezpieczeń) przyjmuje znaczne ryzyko ubezpieczeniowe od drugiej strony (ubezpieczonego) poprzez zgodę na zrehabilitowanie ubezpieczonemu strat poniesionych

przez ubezpieczonego w wyniku zaistnienia niepewnego przysłego zdarzenia (zdarzenia objętego ubezpieczeniem).

Kluczowe kryteria, jakie musi spełnić umowa uznawana za umowę ubezpieczenia:

- ryzyko przejęte musi być **znaczące** tj. gdy jego zrealizowanie może potencjalnie spowodować istotny wzrost wartości świadczenia wypłaconego przez ZU, również wtedy, gdy prawdopodobieństwo zajścia jest bardzo niewielkie, istotność powinna być określania osobno dla każdej umowy, a nie dla całego portfela umów.
- ryzyko objęte umową to **ryzyko ubezpieczeniowe**, a nie np. finansowe obejmujące np. ryzyko zmiany stopy procentowej, walutowe. Nie stanowi ryzyka ubezpieczeniowego także ryzyko przedterminowego wypowiedzenia umowy ubezpieczenia, bo wypłata świadczenia nie jest spowodowana wystąpieniem niepewnego zdarzenia objętego umową.

Ocena znaczącego ryzyka ubezpieczeniowego

1. Ryzyko jest znaczące tylko wtedy, gdy zdarzenie objęte ubezpieczeniem może spowodować konieczność wypłacenia przez ZU znacznych świadczeń dodatkowych w każdym wariantcie, wyłączając jedynie te warianty, które nie wywierają dostroczalnego wpływu na ekonomikę transakcji. Te dodatkowe świadczenia odnoszą się do kwot, które przekraczają te wielkości, które byłyby płatne, gdyby zdarzenie objęte ubezpieczeniem nie zaistniało i obejmują likwidację szkód oraz koszty szacowania szkód, z wyłączeniem:

- utraty zdolności obciążania ubezpieczonego za przysze usługi. *Uwaga: np. w umowie ubezpieczenia na życie z funduszem inwestycyjnym śmierć ubezpieczonego oznacza, że zakład ubezpieczeń nie może wykonywać usług związanych z zarządzaniem inwestycjami, natomiast MSSF pobierana jest opłata za te usługi. Jednakże ta strata ekonomiczna dla zakładu ubezpieczeń nie odzwierciedla ryzyka ubezpieczeniowego, ponieważ zarządzający funduszem wzajemnym nie bierze na siebie ryzyka związanego z możliwą śmiercią klienta. Dlatego też potencjalna strata w postaci przysłych opłat za zarządzanie inwestycjami nie jest miarodajna przy ocenie jak duże ryzyko ubezpieczeniowe jest przenoszone przez umowę.*
- rezygnacji w momencie śmierci z opłat, które byłyby dokonywane w przypadku rozwiązania umowy odstąpienia od niej. *Uwaga: ponieważ opłaty te zostały spowodowane przez umowę, więc rezygnacja z tych opłat nie rekompensuje ubezpieczonemu wcześniej istniejącego ryzyka. Stąd też nie są one miarodajne przy ocenie stopnia ryzyka ubezpieczeniowego przenieszonego przez umowę.*

• płatności uwarunkowanej zdarzeniem, które nie powoduje znacznej szkody posiadaczowi umowy.

- jeżeli z umowy wypłacone zostaje świadczenie na wypadek śmierci przekraczające kwotę płatną w przypadku przeżycia, to umowa ta jest umową ubezpieczenia, jeżeli dodatkowe świadczenie na wypadek śmierci nie jest nieznaczne. *Uwaga: rezygnacja, w przypadku śmierci, z opłat za rozwiązanie umowy lub odstąpienie od niej nie jest ujęta w tej ocenie, jeżeli rezygnacja ta nie rekompensuje ubezpieczonemu wcześniej istniejącego ryzyka. Podobnie umowa renty dożywotniej, z której wypłacane są regularne sumy przez resztę życia ubezpieczonego, jest umową ubezpieczenia, jeżeli suma płatności uwarunkowanych pozostawieniem ubezpieczonego przy życiu nie jest nieznaczna.*

Konieczność dokonania rozróżnienia pomiędzy ryzykiem ubezpieczeniowym a innymi rodzajami ryzyk

• Niektóre umowy nakładają na zakład ubezpieczeń **ryzyko finansowe, niezależnie od znaczącego ryzyka ubezpieczeniowego**. Np. niektóre umowy ubezpieczenia na życie gwarantują zarówno minimalną stopę zwrotu dla ubezpieczonych (tworząc ryzyko finansowe) oraz zapewniają świadczenia w przypadku śmierci, które niekiedy przekraczają znacznie saldo rachunku osoby ubezpieczonej (tworząc ryzyko ubezpieczeniowe w formie ryzyka śmierci). Tego typu umowy należy traktować jako spełniające definicję umowy ubezpieczenia.

• **W niektórych umowach zdarzenie objęte ubezpieczeniem powoduje automatyczną wypłatę danej kwoty w powiązaniu ze wskaźnikiem cen**. Umowy te spełniają definicję umowy ubezpieczenia, gdy wypłata, która zależy od zdarzenia objętego ubezpieczeniem będzie znacząca. Na przykład, renta dożywotnia powiązana ze wskaźnikiem kosztów utrzymania niesie ze sobą ryzyko ubezpieczeniowe, bo wypłata zostaje dokonana w wyniku niepewnego zdarzenia – pozostania przy życiu beneficjenta renty dożywotniej. Natomiast powiązanie ze wskaźnikiem cen stanowi wbudowany instrument pochodny, lecz także nakłada ryzyko ubezpieczeniowe. Jeżeli wynikające z tego ryzyko ubezpieczeniowe jest znaczące, wówczas wbudowany instrument pochodny spełnia definicję umowy ubezpieczenia i nie musi on zostać oddzielony i ustalony według wartości godziwej.

• Nie stanowi umowy ubezpieczeniowej przypadek, gdy umowa wymaga dokonania wypłaty w przypadku, gdy wystąpi dane niepewne zdarzenie, lecz nie wymaga zaistnienia szkody poniesionej przez ubezpieczonego jako warunku wy-

pląty (wystąpienie szkody jest kluczowym elementem umowy ubezpieczenia). Podobnie umowa, która nakłada na ZU ryzyko wygaśnięcia umowy, nadmiernie długiego jej trwania czy też ryzyko kosztów, nie jest ryzykiem ubezpieczeniowym, o ile nie nakłada na ZU ryzyka ubezpieczeniowego.

Przy uwzględnianiu definicji umowy ubezpieczenia oprócz zagadnień prezentowanych powyżej tj. znaczące ryzyko ubezpieczeniowe oraz ryzyko ubezpieczeniowe i inne ryzyka, załącznik A definiuje ponadto następujące zagadnienia:

1. Termin „niepewne przysze zdarzenie”

Z uwagi na to, że niepewność (lub ryzyko) jest istotą umowy ubezpieczenia, co najmniej jedna z poniżej prezentowanych kwestii jest niepewna przy rozpoczęciu umowy ubezpieczenia:

- czy zdarzenie objęte ubezpieczeniem wystąpi;
- kiedy wystąpi;
- jaką kwotę będzie musiał zapłacić ZU, jeżeli zdarzenie to wystąpi.

Niektóre umowy ubezpieczenia obejmują zdarzenia, które już wystąpiły, lecz których rozmiary finansowe są nadal niepewne (np. umowa reasekuracyjna).

2. Płatności w naturze

Niektóre umowy ubezpieczenia wymagają bądź dopuszczają dokonanie płatności w naturze, np. wykorzystywanie przez ZU swoich własnych szpitali/personelu medycznego do świadczenia usług medycznych objętych umowami.

3. Przykłady umów ubezpieczenia

• Ubezpieczenie od kradzieży lub uszkodzenia mienia.

• Ubezpieczenie odpowiedzialności cywilnej za produkt, zawodowej, cywilnej lub kosztów prawnych.

• Ubezpieczenie na życie oraz wcześniej opłaconych planów pogrzebu. *Uwaga: element niepewności stanowi to, kiedy śmierć nastąpi lub, w przypadku niektórych rodzajów ubezpieczenia na życie, czy śmierć nastąpi w okresie ochrony ubezpieczeniowej.*

• Renty dożywotnie i emerytury. *Uwaga: tzn. umowy, które zapewniają rekompensatę za przysze niepewne zdarzenie – pozostanie rencisty lub emeryta przy życiu – aby pomóc renciście czy emerytowi w utrzymaniu danego poziomu życia, który zostałby znacznie obniżony w przypadku pozostania tych osób przy życiu.*

• Ubezpieczenie opieki medycznej oraz od inwalidztwa.

• Listy gwarancyjne, ubezpieczenie od sprzeniewierzenia, gwarancje wykonania oraz gwarancje przetargowe (tzn. umowy zapewniające odszkodowanie, gdy druga strona nie wykona zobowiązań kontraktowych, np. zobowiązania do wzniesienia budynku).

• Ubezpieczenie kredytu, które zapewnia, w odniesieniu do podanych płatności, zrehabilitowanie posiadaczowi straty, jaką poniesie on w wyniku niedokonania zapłaty przez podanego dłużnika w określonym terminie płatności, na podstawie oryginalnych lub zmodyfikowanych warunków instrumentu dłużnego.

• Gwarancja na produkt. Gwarancje na produkt wydane przez inną stronę w odniesieniu do towarów sprzedawanych przez producenta, dealera lub detalistę mieszczą się w zakresie MSSF 4.

• Ubezpieczenie od strat finansowych z tytułu luk w prawie. *Uwaga: tzn. ubezpieczenie od defektów prawnych w tytule własności gruntu, które nie były widoczne w momencie sporządzenia umowy ubezpieczenia. W takim przypadku zdarzenie objęte ubezpieczeniem stanowi odkrycie defektu prawnego w tytule własności, a nie sam defekt.*

• Ubezpieczenie podróży (tzn. odszkodowanie w gotówce lub w naturze na rzecz ubezpieczonych za szkody poniesione podczas podróży).

• Gwarancje katastroficzne, które rekompensują zmniejszone wypłaty kapitału lub odsetek albo obu tych pozycji, jeżeli dane zdarzenie powoduje straty u wydającego gwarancję (o ile dane zdarzenie nie stwarza znacznego ryzyka ubezpieczeniowego, na przykład jeżeli zdarzenie polega na zmianie stopy oprocentowania lub kursu wymiany walut).

• Zmiany warunków ubezpieczenia oraz inne umowy, które wymagają opłaty związanej ze zmianami warunków klimatycznych, geologicznych bądź innych zmiennych fizycznych, które są charakterystyczne dla strony umowy.

- Umowy reasekuracyjne.

4. Zmiany poziomu ryzyka ubezpieczeniowego.

Przykłady umów ubezpieczeniowych występujących na rynku polskim, które nie spełniają definicji umowy ubezpieczenia w myśl MSSF 4:

• niektóre umowy reasekuracji finansowej;

• niektóre rodzaje umów ubezpieczenia na życie, związane z funduszem kapitałowym (jeżeli ryzyko umowy ponosi ubezpieczający);

• ubezpieczenia kapitałowe (gdy wartość wypłaconego świadczenia równa się kwocie wpłaconych składek powiększonych o odsetki – gwarantowane lub nie);

- krótkookresowe ubezpieczenia na życie i dożycie z jednorazową składką;
- ubezpieczenia rentowe na etapie gromadzenia kapitału, wówczas gdy wartość wypłacanej renty będzie obliczana na koniec okresu oszczędzania;
- umowy inwestycyjne, które posiadają formę prawną umowy ubezpieczenia lecz nie nakładają na ZU znacznego ryzyka ubezpieczeniowego, na przykład umowy ubezpieczenia na życie, w których zakład ubezpieczeń nie ponosi znacznego ryzyka śmierci (są to instrumenty finansowe lub umowy o charakterze usługowym);
- umowy, które posiadają prawną formę umowy ubezpieczenia lecz przenoszą całe znaczne ryzyko ubezpieczeniowe z powrotem na ubezpieczonego poprzez nieodwołalne i wykonalne mechanizmy, które dostosowują przyszłe płatności dokonywane przez ubezpieczonego jako bezpośredni wynik ubezpieczonych szkód, na przykład niektóre umowy reasekuracyjne lub niektóre umowy grupowe;
- czynniki pochodne, które nakładają na jedną ze stron ryzyko finansowe lecz nie ryzyko ubezpieczeniowe, gdyż wymagają, aby strona ta dokonała wypłaty jedynie na podstawie zmian jednej lub więcej danych stóp oprocentowania, ceny instrumentu finansowego, ceny towarów, kursu wymiany walut, wskaźnika cen lub stawek, oceny zdolności kredytowej lub wskaźnika kredytowego bądź też innej zmiennej, która nie jest specyficzna dla strony umowy (podlegają MSSF 39);
- umowa gwarancji finansowej (albo akredytywa, produkt pochodny kredytu lub umowa ubezpieczenia kredytu), która wymaga płatności nawet wówczas gdy posiadacz umowy nie poniósł szkody przez to, że dłużnik nie dokonał zapłaty w terminie płatności (podlegają z MSSF 39);
- gwarancje katastroficzne, które pokrywają zmniejszone wypłaty kapitału lub odsetek albo obu tych pozycji na podstawie czynników klimatycznych, geologicznych lub innej zmiennej fizycznej, która wykracza poza specyfikę strony umowy.

Co zrobić z oferowanymi umowami „ubezpieczeniowymi”, które nie spełniają definicji umowy ubezpieczenia w myśl MSSF 4

- Do umów, które spełniają definicję instrumentów finansowych powinno zastosować się MSSF 32 i 39 (co oznaczałoby np., że składki otrzymane należałyby wykazać jako zwiększenie zobowiązania, a nie przychód=składka przypisana, natomiast kwoty wypłaconych zobowiązań jako zmniejszenie zobowiązań, a nie jako koszty wypłaconych odszkodowań). *Uwaga: w takich umowach z reguły jedna strona uznaje otrzymane świadczenie raczej jako zobowiązanie finansowe niż przychód, natomiast druga strona uznaje świadczenie wypłacone raczej jako pozycję aktywów finansowych niż koszt.*
- Do umów, które spełniają definicję długoterminowych umów o usługi należy zastosować MSSF 11.
- Gwarancje na produkt wydane bezpośrednio przez producenta, dealera lub detalistę, gdyż wchodzi one w zakres MSSF 18 *Przychód* oraz MSSF 37 *Rezerwy, Zobowiązania warunkowe i należności warunkowe*. *Uwaga: w myśl MSSF 18, przychód związany z transakcją obejmującą świadczenie usługi uznane zostaje przez odniesienie do etapu zakończenia transakcji, jeżeli wynik transakcji może zostać w sposób niezawodny oszacowany.*

Podsumowanie zakresu zastosowalności

1. MSSF nr 4 nie ma zastosowania dla regulacji prezentacji specyficznych umów objętych innymi standardami np. MSSF 32 i 39, z wyjątkiem wybranych zapisów przejściowych zamieszczonych w punkcie 45.
2. ZU nie powinien stosować regulacji tego standardu w odniesieniu do:
  - gwarancji na produkt wydanej bezpośrednio przez producenta, dealera lub detalistę (regulacje MSSF 18 *Przychód* oraz MSSF 37 *Rezerwy, Warunkowe zobowiązania oraz warunkowe aktywa*);
  - aktywów pracodawcy oraz zobowiązań w ramach planów świadczeń pracowniczych (regulacje MSSF 19 *Świadczenia pracownicze* oraz MSSF 2 *Płatności w oparciu o udziały* oraz zobowiązań dotyczących świadczeń emerytalnych zgłoszonych przez określone plany świadczeń emerytalnych (regulacje MSSF 26 *Rachunkowość i sprawozdawczość planów świadczeń emerytalnych*);
  - praw/zobowiązań zobowiązań kontraktowych, które są zależne od przyszłego zastosowania, lub prawa do zastosowania, pozycji niefinansowej (np. niektórych opłat licencyjnych, praw autorskich, warunkowych płatności za tytułu najmu oraz podobnych pozycji), jak również gwarancji wartości pozostającej leasingobiorcy objętej leasingiem finansowym (regulacje MSSF 17: *Leasing*, MSSF 18 *Przychód* oraz MSSF 38 *Wartości niematerialne i prawne*);
  - gwarancji finansowych, które podmiot zawiera/zachowuje po przekazaniu na rzecz innej strony aktywów bądź zobowiązań finansowych w ramach MSSF 39, bez względu na to, czy gwarancje finansowe opisane są jako gwarancje

finansowe, akredytywy lub umowy ubezpieczenia (regulacje MSSF 39);

- świadczeń zależnych płatnych lub należnych w ramach działalności mieszanej (regulacje MSSF 3 *Działalność mieszana*);
- umów ubezpieczenia bezpośredniego będących w posiadaniu podmiotu (tzn. umowy ubezpieczenia bezpośredniego, w myśl których podmiot jest ubezpieczonym). Jednakże cedent powinien stosować niniejszy Standard MSSF do posiadanych przezeń umów reasekuracyjnych.

Część 4. Określenie zakresu ujawnień w informacji dodatkowej

Uwagi ogólne:

- ograniczenie zakresu informacji dodatkowej odnośnie danych porównywalnych

Główne obszary ujawnień:

1. Objasnienie wartości dotyczących umów ubezpieczenia wykazywanych w sprawozdaniu finansowym, w tym:
  - informacje o polityce księgowości w zakresie: składek (łącznie z traktowaniem składek niezarobionych, odnowień, lapsów, składek pobranych przez agentów i brokerów lecz jeszcze nieprzekazanych, a także podatków od składek lub innych obciążeń składek), opłat lub innych obciążeń dla ubezpieczonych, poniesionych szkód (zarówno zgłoszonych, jak i niezgłoszonych), likwidacji szkód (łącznie z opisem ich charakteru) oraz testów adekwatności zobowiązań (łącznie z opisem przepływów pieniężnych objętych testami, czy i jak przepływy pieniężne są dyskontowane oraz jaki jest sposób traktowania integralnych opcji i gwarancji w tych testach) – w przypadku dyskontowania należy wyjaśnić zastosowaną metodologię, cel metod zastosowanych do dopasowania odpowiedzialności ubezpieczeniowej do ryzyka i niepewności (na przykład poziom ubezpieczeń lub poziom dostateczności), charakter tych modeli oraz źródła informacji wykorzystanych w tych modelach, rodzaj i typ opcji i gwarancji, zapisów udziału dyskrejonalnego kosztów akcji ratowniczych, subrogacji lub innych należności otrzymanych od stron trzecich, utrzymywanej reasekuracji, underwritingu, koasekuracja i uzgodnienia z funduszem gwarancyjnym oraz umów ubezpieczenia nabytych w ramach poszczególnych rodzajów prowadzonej działalności oraz transferów portfeli, a także sposób traktowania związanych z tym wartości niematerialnych.
  - opis przyjętych dla umów ubezpieczenia zasad rachunkowości a w szczególności związanych z nimi: aktywów, zobowiązań oraz przychodów i kosztów. Jeżeli ZU prezentuje swoje sprawozdanie o przepływach pieniężnych z zastosowaniem metody bezpośredniej, przepływy pieniężne wynikające z umów ubezpieczenia. Ponadto, jeżeli zakład ubezpieczeniowy jest cedentem, powinien ujawnić: zyski i straty, uznane w kategorii zysków lub strat, wynikające z zakupu reasekuracji oraz jeżeli cedent odracza i amortyzuje zyski i straty wynikające z zakupu reasekuracji, amortyzacja za okres oraz kwoty, które pozostają nie zamortyzowane na początek i koniec okresu.
  - opis założeń przyjmowanych do wyceny wraz ze specyfikacją najistotniejszych parametrów wyceny (źródła danych, opis przyjętych założeń dotyczących przyszłych trendów, takich jak np. zmiany wartości śmiertelności, wyjaśnienie zasad ustalania korelacji między założeniami, charakter i zakres niepewności związanych z poszczególnymi założeniami).
  - analiza potencjalnego wpływu na dane ewentualnych zmian założeń przyjętych do wyceny na wartość aktywów i zobowiązań ubezpieczeniowych.
  - wyjaśnienie zmian aktywowanych kosztów akwizycji.
  - wyjaśnienie zmian stanu rezerw techniczno-ubezpieczeniowych.
    - a) procedurę zastosowaną do określania założeń mających największy wpływ na ocenę uznanych kwot opisanych w b).
    - b) efekt zmian w założeniach stosowanych do oceny aktywów ubezpieczeniowych oraz zobowiązań ubezpieczeniowych, wykazując efekt każdej zmiany posiadającej istotny wpływ na sprawozdania finansowe.
    - c) uzgodnienia zmian stanu zobowiązań ubezpieczeniowych, aktywów reasekuracyjnych oraz, jeżeli takie istnieją, stosowne odroczone koszty nabycia.
2. Informacje umożliwiające ocenę niepewności przyszłych przepływów pieniężnych związanych z umowami ubezpieczenia, w tym:
  - prezentacja polityki zarządzania ryzykiem ubezpieczeniowym oraz swoją politykę zmierzającą do łagodzenia tego ryzyka w tym: politykę przyjmowania ryzyk, metody przyjmowane do oceny i monitorowania zagrożeń ryzykiem, metody stosowane do ograniczenia ryzyk wraz z limitami reasekuracji, techniki zarządzania aktywami i pasywami. *Uwaga: regulacje MSSF 14 Rachunkowość segmentów.*

- prezentacja najważniejszych warunków umów ubezpieczeniowych mających wpływ na ryzyko (w tym koncentracja ryzyka geograficzna i branżowa, zdarzenia nieregularne, ogół ważniejszych gwarancji itp.).
- obowiązek przeprowadzenia testów wrażliwości zarówno osiągniętych wyników finansowych, jak i kapitałów własnych na zmiany kluczowych założeń przyjętych w polityce rachunkowości odnośnie wycen.
- ujawnienie informacji historycznych dotyczących rzadkich ryzyk lecz o poważnych potencjalnych konsekwencjach dla przepływów pieniężnych.
- dla kluczowych umów należy zaprezentować dane dotyczące rozwoju estymacji ostatecznej wartości szkód w poszczególnych latach w porównaniu do faktycznych wypłat odszkodowań (tymczasowe zwolnienie).
- informacja dotycząca ryzyka stopy procentowej oraz ryzyka kredytowego lub rynkowego wynikających z umów ubezpieczenia stosownie do MSSF 32 szczególnie w zakresie wbudowanych instrumentów pochodnych. *Uwaga: dotyczy np. opcji gwarantowanej renty lub gwarantowanego minimalnego świadczenia na wypadek śmierci.*
- informacja o zagrożeniach ryzykiem stopy oprocentowania bądź ryzykiem rynkowym w ramach wbudowanych instrumentów pochodnych zawartych w bazowym kontrakcie ubezpieczenia, gdyby od ZU nie wymagano określania wbudowanych instrumentów pochodnych według wartości godziwej.
- informacja o ryzyku ubezpieczeniowym zawierająca dane o wrażliwości zysku lub straty oraz kapitału na zmiany zmiennych posiadających na nie istotny wpływ.
- informacja o koncentracji ryzyka ubezpieczeniowego oraz rzeczywistych szkodach w porównaniu z wcześniejszymi szacunkami, przy czym ujawniane informacje dotyczące szkodowości powinny sięgać okresu, kiedy powstała najwcześniejsza większa szkoda, co do której istnieje jeszcze niepewność w odniesieniu do kwoty i czasu wypłaty odszkodowania, lecz nie muszą sięgać okresu dłuższego niż 10 lat wstecz. Zakład ubezpieczeń nie musi ujawniać tej informacji, ponieważ szkody, co do których istnieje niepewność w odniesieniu do kwoty i czasu wypłaty odszkodowań są zwykle likwidowane w ciągu jednego roku.

Część 5. Charakterystyka wybranych zagadnień i zasad rachunkowości dla ZU – specyfikacja obszarów

Specyfikacja obszarów – krótka:

- MSSF 4 nie określa ani nie specyfikuje sposobów ewidencji dla ZU.
- Tymczasowo (tzn. na okres fazy I niniejszego projektu) zwalnia ZU z konieczności stosowania wymogów stawianych przez inne MSSF (patrz wyjaśnienia pkt. Tymczasowe zwolnienie ze stosowania niektórych innych MSSF).
- Generalnie tymczasowe zwolnienie z obowiązku stosowania MSSF 8 Zasady rachunkowości, zmiany w szacunkach i błędy, tj. zachowanie możliwości stosowania dotychczasowych zasad rachunkowości do umów ubezpieczenia i reasekuracyjnych zawartych do wejścia w życie MSSF, choć celem rzetelnego obrazu można je stosować (patrz pkt. Zmiany zasad polityki rachunkowości).
- Zawiera wyjaśnienia odnośnie możliwości zastosowania praktyki tzw. *shadow accounting* (patrz wyjaśnienia pkt. Zmiany zasad polityki rachunkowości).
- Ograniczenie możliwości stosowania dotychczasowych zasad stanowi zakaz traktowania uznawania jako zobowiązań rezerw na wyrównanie szkodowości i rezerw na ryzyka katastroficzne, które są tworzone celem rozłożenia w czasie skutków wahań szkodowości lub potencjalnych skutków szkód katastroficznych (tj. rozłożenie w kosztach zdarzeń de facto jednorazowych). Zdaniem MSSF nie stanowią one zobowiązania (nie wynikają ze zdarzeń przeszłych), a powinny być ujmowane jako element kapitałów własnych, w części nie podlegającej podziałowi dla właścicieli. *Uwaga: przyjęcie rozwiązania powoduje większe wahania wyników finansowych i nie uznawania pozycji za koszty użyskania przychodów.*
- Zakaz wykazywania aktywów wynikających z umów ubezpieczenia np. udziału reasekuratorów w rezerwach t-u jako zmniejszeń zobowiązań wynikających z umów ubezpieczenia np. rezerw t-u brutto (tj. ujemnych pasywów). MSSF wymaga prezentacji tej pozycji jako odrębnej pozycji aktywów, co oznacza jej inną wycenę (np. zagadnienie odpisu aktualizującego, spełnienia definicji aktywu itp.).
- Konieczność oceny na każdy dzień bilansowy wystarczalności zobowiązań netto wynikających z zawartych umów ubezpieczenia liability adequacy test. Celem testu jest stwierdzenie, czy wykazywane w sprawozdaniu finansowym zobowiązania pomniejszone o wartość aktywowanych kosztów akwizycji oraz wartości niematerialne i prawne (np. łączenie się spółek poprzez przejęcie portfela) dotyczące zawartych umów ubezpieczenia wystarczą łącznie z przyszłymi składkami na pokrycie wszystkich zobowiązań

wynikających z tych umów. MSSF określa minimalne kryteria stosowane dla oceny wystarczalności zobowiązań, przy czym kluczowym warunkiem jest bieżące oszacowanie przyszłych przepływów finansowych wynikających z umowy, z uwzględnieniem przysługujących ubezpieczonym opcji i gwarancji. *Uwaga: w Polsce dla działu II - rolę takiego testu może spełnić analiza konieczności utworzenia rezerwy na ryzyka niewygasłe, a dla działu I - test powinien być przeprowadzony za pomocą metod aktuarialnych (patrz pkt. Test wystarczalności zobowiązań).*

- Ponadto standard nakłada konieczność wykonania również testu pogorszenia stanu aktywów reasekuracji (patrz pkt. Pogorszenia stanu aktywów reasekuracji zobowiązań).

- Prowadziła na rozszerzoną prezentację umów ubezpieczenia nabytych w ramach działalności mieszanej lub transferu portfela (patrz wyjaśnienia pkt. Umowy ubezpieczenia nabyte w ramach działalności mieszanej lub transferu portfela).

- Odnosi się do ograniczonych aspektów zapisów dotyczących udziału dyskrejonalnego zawartych w umowach ubezpieczenia lub instrumentach finansowych (patrz wyjaśnienia pkt. Zapisy udziału dyskrejonalnego).

- MSSF nakłada wymóg dokonania rozliczenia osobno składników depozytowych niektórych umów ubezpieczenia, tak aby celem zachowania prawidłowej wartości sumy bilansowej nie pomijać w bilansie wykazywania odpowiedzialnych aktywów i zobowiązań (patrz wyjaśnienia pkt. Oddzielenie składników depozytowych).

- Nie ma obowiązku rozliczenia oddzielnie każdego wbudowanego instrumentu pochodnego według wartości godziwej, jeżeli instrument ten spełnia wymogi definicji umowy ubezpieczenia (patrz pkt. Instrumenty wbudowane).

Część 6. Charakterystyka wybranych zagadnień i zasad rachunkowości dla ZU - wyjaśnienia

Tymczasowe zwolnienie z obowiązku stosowania niektórych innych MSSF

Regulacje MSSF 8 *Polityka w zakresie księgowości, Zmiany szacunków księgowych i błędy* wyjaśniają tryb postępowania przyjętego dla określenia polityki rachunkowości i zwalniają ZU z obowiązku zastosowania wymogów określonych w innych MSSF w odniesieniu do umów regulowanych MSSF 4 tj.:

- umów ubezpieczenia, które ZU wystawia (łącznie ze stosownymi kosztami nabycia oraz specyficznymi wartościami niematerialnymi reprezentującymi różnicę pomiędzy wartością godziwą nabytych, kontraktowych praw ubezpieczeniowych oraz przyjętych zobowiązań ubezpieczeniowych i kwotą zobowiązania określonego zgodnie z polityką ZU w zakresie księgowości w odniesieniu do umów ubezpieczenia, które wystawia. Te wartości niematerialne są wyłączone z zakresu MSSF 36 *Odpisy korygujące aktywa* oraz MSSF 38 *Wartości niematerialne* (szczegóły dotyczące pkt. Umowy ubezpieczenia nabyte w ramach działalności mieszanej lub transferu portfela).

- umów reasekuracyjnych będących w posiadaniu ZU.

W związku z regulacjami MSSF 8 w odniesieniu do ZU należy uwzględnić następujące zasady:

- Rezerwy dotyczące jakichkolwiek przyszłych możliwych szkód, jeżeli szkody te wynikają z umów ubezpieczenia, które nie istnieją w dacie sprawozdania (takie jak rezerwy katastroficzne oraz wyrównawcze) nie powinny być traktowane jako zobowiązania.

- ZU jest zobowiązany do przeprowadzania testu wystarczalności zobowiązań (patrz poniższe objaśnienia).

- Eliminacja zobowiązania ubezpieczeniowego (lub części zobowiązania ubezpieczeniowego) z bilansu może nastąpić jedynie gdy zostało wykonane, unieważnione lub wygasło.

- Generalny zakaz kompensat dotyczy aktywów reasekuracyjnych w stosunku do stosownych zobowiązań ubezpieczeniowych oraz przychodu lub kosztów z umów reasekuracyjnych wobec kosztów i przychodu ze stosownych umów ubezpieczenia.

- Należy dokonywać weryfikacji i badać, czy aktywa reasekuracyjne uległy pogorszeniu (patrz poniższe objaśnienia).

UWAGI odnośnie obowiązku zachowania porównywalności:

- ZU nie musi stosować się do wymogów ujawniania informacji nałożonych niniejszym standardem MSSF w odniesieniu do informacji porównawczej, która związana jest z okresami rocznymi zaczynającymi się przed 1 stycznia 2005 r., z wyjątkiem informacji, których ujawnienie jest wymagane, a dotyczą polityki w zakresie księgowości oraz uznanych aktywów, zobowiązań, dochodów i kosztów (oraz

przepływów pieniężnych w przypadku gdy stosowana jest metoda bezpośrednia).

- W przypadku, gdyby było to praktycznie niewykonalne, ZU jest zwolniony z prezentacji informacji porównawczych dotyczących testu wystarczalności zobowiązań.

- ZU nie musi ujawniać informacji na temat szkód, które zaistniały wcześniej niż 5 lat przed zakończeniem pierwszego roku finansowego, w którym stosowany jest niniejszy standard MSSF. W przypadku, gdyby było to praktycznie niewykonalne, ZU jest zwolniony z prezentacji informacji porównawczych dotyczącej szkód, które powstały przed rozpoczęciem najwcześniejszego okresu objętego standardem.

Zmiana zasad polityki rachunkowości

ZU może zmienić swoją politykę w zakresie księgowości w odniesieniu do umów ubezpieczenia jedynie w przypadku, gdy zmiana taka czyni sprawozdania finansowe bardziej przystającymi do potrzeb podejmowania decyzji ekonomicznych przez użytkowników i bardziej wiarygodnymi i przydatnymi (kryteria przedstawione w MSSF 8). Do podstawowych przyczyn uzasadniających zmianę polityki rachunkowości należą takie zagadnienia jak:

- Aktualne stopy oprocentowania - Zezwala się (nie jest to obowiązek), aby ZU ubezpieczeń wprowadzał zmiany swojej polityki w zakresie księgowości, tak aby mógł on ponownie zmierzyć określone zobowiązania ubezpieczeniowe dla odzwierciedlenia aktualnych rynkowych stóp oprocentowania i dokonać uznania zmian stanu tych zobowiązań w kategorii zysku lub straty.

- Kontynuacja istniejących praktyk - ZU nie może wprowadzać żadnych spośród następujących zasad, chociaż może on kontynuować już wcześniej stosowane praktyki w zakresie księgowości, takie jak: ocena zobowiązań ubezpieczeniowych bez zdyskontowanej podstawy, ocena praw kontraktowych wobec przyszłych opłat za zarządzanie inwestycjami według kwoty, która przekracza ich wartość godziwą wynikającą z porównania z aktualnymi opłatami naliczanymi przez innych uczestników rynku w odniesieniu do podobnych usług oraz zastosowanie niejednorodnej polityki w zakresie księgowości dotyczącej zobowiązań ubezpieczeniowych w firmach zależnych.

- Środki ostrożności - ZU nie musi zmieniać swojej polityki w zakresie księgowości w odniesieniu do umów ubezpieczenia, aby wyeliminować nadmierne środki ostrożności tj. nie trzeba wprowadzić dodatkowych środków ostrożności, gdy prowadzono rachunkowość z zachowaniem zasady ostrożności.

- Przyszłe marginesy inwestycji - ZU nie musi zmieniać swojej polityki w zakresie księgowości w odniesieniu do umów ubezpieczenia dla wyeliminowania przyszłych marginesów inwestycji. Jednakże, istnieć mogą uzasadnione przypadki kiedy staje się konieczna zmiana zasad, tak by w sposób bardziej prawidłowy polityka rachunkowości odzwierciedlała przyszłe marginesy inwestycji przy ocenie umów ubezpieczenia (o ile marginesy te nie mają wpływu na płatności kontraktowe). Przykłady polityki finansowej, która odzwierciedla te marginesy, stanowią:

- zastosowanie stopy dyskontowej, która odzwierciedla szacunkowy zysk z aktywów zakładu ubezpieczeń lub projekcja zysków z tych aktywów przy szacunkowej stopie zysku dyskontującej te projektowane zyski przy innej stopie i obejmującej wynik oceny zobowiązań.

- Shadow accounting - MSSF dopuszcza (nie wymaga) stosowania praktyki zwanej niekiedy *shadow accounting*. *Shadow accounting* nie jest tym samym co rachunkowość zabezpieczeń wartości godziwej w rozumieniu MSSF 39 i generalnie nie daje tego samego efektu. Stosownie do MSSF 39 finansowe aktywa bez czynnika pochodnego lub finansowe zobowiązania mogą być określone jako instrument zabezpieczenia tylko w przypadku zabezpieczenia ryzyka obecnej waluty.

Uwagi odnośnie stosowania i charakterystyka shadow accounting:

- Nie znajduje zastosowania w odniesieniu do zobowiązań wynikających z umów inwestycyjnych (ich dotyczy MSR 39), ponieważ podstawowa miara tych zobowiązań (łącznie ze sposobem traktowania odnośnych kosztów transakcji) nie zależy od wartości aktywów lub dochodu z aktywów. Natomiast może być stosowana w odniesieniu do zapisu o udziale dyskrejonalnym w ramach umowy inwestycyjnej, jeżeli miara tego zapisu zależy od wartości aktywów lub dochodu z aktywów.

- Nie stosuje się, jeżeli miara odpowiedzialności ubezpieczeniowej nie kieruje się bezpośrednio zrealizowanymi zyskami i stratami związanymi z posiadanymi aktywami, np. gdy aktywa finansowe określa się według godziwej wartości, natomiast odpowiedzialność ubezpieczeniową określa się za pomocą stopy dyskontowej, która odzwierciedla bieżące stawki rynkowe, lecz nie zależy w sposób bezpośredni od rzeczywiście posiadanych aktywów. Zarówno miara aktywów, jak i zobowiązań odzwierciedlają zmiany oprocento-

wania, lecz miara zobowiązań nie zależy w sposób bezpośredni od wartości bieżącej posiadanych aktywów. *Shadow accounting* nie stosuje się w tym przypadku do zmian wartości bieżącej uznanych jako zysk lub strata, ponieważ MSSF1 wymaga, aby wszystkie pozycje przychodów lub kosztów były uznawane w kryterium zysku lub straty, o ile standard lub jego interpretacja nie wymagają inaczej.

- Może być stosowna, jeżeli istnieje związek kontraktowy pomiędzy płatnościami na rzecz ubezpieczonych a wartością bieżącą lub zyskiem z zajmowanej przez właściciela nieruchomości. W przypadku stosowania aktualizacji w rozumieniu MSSF 16 zmiany w wartości bieżącej nieruchomości są odzwierciedlone w kapitale z aktualizacji wyceny (nadwyżce rewaluacyjnej). W przypadku zastosowania *shadow accounting* zmiany sposobu określania odpowiedzialności ubezpieczeniowej wynikające z rewaloryzacji nieruchomości są także uznawane w kapitale z aktualizacji (nadwyżce rewaluacyjnej).

- W przypadku niektórych modeli rachunkowości zrealizowane zyski lub straty pochodzące z aktywów ZU wywierają bezpośredni wpływ na ocenę niektórych, bądź wszystkich spośród: jego zobowiązań ubezpieczeniowych, odroczonego kosztów nabycia oraz stosownych wartości niematerialnych. MSSF zezwala (nie wymaga), aby ZU zmieniał swoją politykę rachunkowości w taki sposób, aby uznać, lecz niezrealizowane zyski lub straty z aktywów wpływały na te oceny w taki sam sposób jak zyski lub straty zrealizowane. Stosowne poprawki dotyczące stanu zobowiązań ubezpieczeniowych (lub odroczonego kosztów nabycia lub wartości niematerialnych) powinny zostać uznane w kapitale wtedy i tylko wtedy, gdy niezrealizowane zyski i straty zostają uznane bezpośrednio w kapitale (przykład zastosowania *shadow accounting*).

MSSF pozwala na wprowadzenie polityki rachunkowości, która związana jest z ponowną oceną określonych zobowiązań ubezpieczeniowych w sposób spójny w każdym okresie celem odzwierciedlenia aktualnych obowiązujących na rynku stóp procentowych (oraz, jeżeli ZU dokona takiego wyboru, innych aktualnych wartości szacunkowych i założeń).

W przypadku zmiany polityki rachunkowości w stosunku do zobowiązań ubezpieczeniowych, MSSF zezwala (nie wymaga) na dokonanie ponownej klasyfikacji niektórych, bądź wszystkich jego aktywów finansowych „według wartości godziwej w kategorii zysku lub straty”. Ta reklasyfikacja dozwolona jest wówczas, gdy ZU zmienia politykę, kiedy po raz pierwszy stosuje niniejszy standard MSSF oraz gdy wprowadzana zmiana tej polityki dozwolona jest w rozumieniu powyższego opisu. (Reklasyfikacja stanowi zmianę polityki w zakresie księgowości, a więc należy zastosować MSSF 8).

Test wystarczalności (adekwatności) zobowiązań

Na każdy dzień bilansowy ZU powinien dokonać oceny, czy jego uznane zobowiązania ubezpieczeniowe są adekwatne w stosunku do aktualnych szacunków przyszłych przepływów pieniężnych związanych z jego umowami ubezpieczenia. W przypadku, gdy test adekwatności zobowiązań ubezpieczeniowych (z uwzględnieniem pomniejszenia o stosowne odroczone koszty nabycia oraz specyficzne wartości niematerialne, nie podlegające regulacjom MSSF 38) wypadnie negatywnie, tzn. wystąpi niewystarczalność w stosunku do szacunkowych przyszłych przepływów pieniężnych, wówczas całą różnicę należy uznać jako zysk lub stratę.

W przypadku, gdy ZU stosuje test adekwatności zobowiązań, który spełnia określone minimalne wymogi określone poniżej, to MSSF nie nakłada na ZU dalszych dodatkowych obowiązków w tym zakresie:

- Test uwzględnia szacunki aktualne wszystkich kontraktowych przepływów pieniężnych oraz pokrewnych przepływów pieniężnych, takich jak koszty likwidacji szkód, jak również przepływy pieniężne wynikające z opcji i gwarancji wbudowanych.

- Jeżeli test wykazuje, iż zobowiązanie jest niewystarczające, wówczas całą różnicę należy uznać jako zysk lub stratę.

Jeżeli wykonany przez ZU ubezpieczeń test adekwatności zobowiązań spełnia minimalne wymogi zaprezentowane powyżej, to test stosuje się na poziomie agregacji podanej w tym teście. W przeciwnym przypadku stosowne porównanie nie powinno zostać dokonane na poziomie portfela umów, które podlegają podobnym ryzykom i należy traktować je wspólnie jako jeden portfel.

Jeżeli polityka rachunkowości ZU nie wymaga przeprowadzenia testu adekwatności zobowiązań, który spełnia minimalne wymogi zaprezentowane powyżej, wtedy ZU jest zobowiązany:

i) określić wartość bieżącą odpowiednich zobowiązań ubezpieczeniowych pomniejszoną o wartość bieżącą wszelkich odroczonej kosztów nabycia oraz wszelkich stosownych wartości niematerialnych, takich jak te nabyte w wyniku działalności mieszanej lub transferu portfela. Nie należy uwzględniać aktywów reasekuracyjnych, ponieważ ZU uznaje je oddzielnie.

ii) określić czy kwota opisana w powyższym podpunkcie i) jest mniejsza od wartości bieżącej, która byłaby wymagana, gdyby stosowne zobowiązania ubezpieczeniowe wchodziły w zakres obowiązywania MSSF 37. W przypadku, gdy kwota ta jest mniejsza, wówczas ZU jest zobowiązany uznać całą różnicę jako zysk lub stratę i pomniejszyć wartość bieżącą odpowiednich odroczonej kosztów nabycia lub stosownych wartości niematerialnych, bądź też zwiększyć wartość bieżącą stosownych zobowiązań ubezpieczeniowych. Ponadto oszacowana zgodnie z MSSF kwota powinna odzwierciedlać przyszłe marginesy inwestycji jedynie wtedy, gdy bieżąca wartość odpowiednich zobowiązań ubezpieczeniowych, pomniejszona o wartość bieżącą wszelkich odroczonej kosztów nabycia oraz wszelkich stosownych wartości niematerialnych, takich jak te nabyte w wyniku działalności mieszanej lub transferu portfela, również odzwierciedla te marginesy.

Pogorszenie stanu aktywów reasekuracyjnych

Jeżeli stan aktywów reasekuracyjnych cedenta ulega pogorszeniu, cedent powinien odpowiednio zmniejszyć wartość bieżącą i uznać to pogorszenie w kategorii zysku lub straty. Aktywa reasekuracyjne ulegają pogorszeniu jedynie wtedy, gdy istnieje racjonalna i obiektywna przesłanka, że w wyniku zdarzenia, które zaistniało po początkowym uznaniu aktywów reasekuracyjnych, cedent może nie otrzymać wszystkich należnych kwot w myśl warunków umowy oraz zdarzenie to wywiera możliwy do wiarygodnego określenia wpływ na kwoty, które cedent otrzyma od reasekuratora.

Umowy ubezpieczenia nabyte w ramach działalności mieszanej lub transferu portfela

Stosownie do wymogów MSSF 3 *Działalność mieszana*, ZU w momencie nabycia powinien przyjąć zobowiązania ubezpieczeniowe oraz aktywa ubezpieczeniowe nabyte w ramach działalności mieszanej, wycenić według wartości godziwej. Standard dopuszcza (nie wymaga), aby ZU zastosował prezentację rozszerzoną w rozbięciu wartości godziwej nabytych umów ubezpieczenia (portfela umów) na dwa składniki:

- zobowiązania określone zgodnie z polityką rachunkowości w odniesieniu do umów ubezpieczenia które wystawia oraz
- specyficzne wartości niematerialne reprezentujące różnicę pomiędzy wartością godziwą nabytych, kontraktowych praw ubezpieczeniowych oraz przyjętych zobowiązań ubezpieczeniowych i kwotą zobowiązania określonego zgodnie z polityką rachunkowości w odniesieniu do umów ubezpieczenia które wystawia. W odniesieniu do tych wartości niematerialnych nie stosuje się zarówno regulacji MSSF 36, jak i MSSF 38.

Zapisy udziału dyskrejonacyjnego

Zapisy udziału dyskrejonacyjnego w umowach ubezpieczenia

Niektóre umowy ubezpieczenia zawierają tzw. zapis o udziale dyskrejonacyjnym, jak również element gwarantowany. Wystawca takiej umowy:

- Może (tj. opcjonalnie, ale nie ma obowiązku) uznać element gwarantowany oddzielnie od zapisu o udziale dyskrejonacyjnym. W przypadku, gdy wystawca nie uzna tych pozycji oddzielnie, wówczas całą umowę musi zakwalifikować jako zobowiązanie. Natomiast, gdy sklasyfikuje te elementy oddzielnie, wówczas jako zobowiązanie uznaje element gwarantowany.
- Powinien, jeżeli uznaje zapis o udziale dyskrejonacyjnym oddzielnie od elementu gwarantowanego, sklasyfikować ten zapis albo jako zobowiązanie, albo oddzielny składnik kapitału. MSSF nie precyzuje jednak kryteriów powstawania zobowiązania lub kapitału. Wystawca może rozbić ten zapis na składnik zobowiązań i kapitału, przy czym w odniesieniu do tego rozbięcia powinien stosować jednolitą politykę w zakresie rachunkowości.
- Może uznać wszystkie składki otrzymane jako przychód, bez oddzielania żadnej części, która odnosi się do składnika kapitałowego. Wynikające stąd zmiany elementu gwarantowanego oraz części zapisu o udziale dyskrejonacyjnym jako zobowiązania powinny zostać uznane jako zysk lub strata. Jeżeli zapis o udziale dyskrejonacyjnym lub jego część został uznany jako element kapitału, część zysku lub straty może zostać przypisana do tej cechy. Generalnie chodzi o to, że wystawca powinien uznać część zysku lub straty

możliwej do przypisania jakimkolwiek składnikowi kapitałowemu zapisu o udziale dyskrejonacyjnym jako alokację zysku lub straty, a nie jako koszt lub przychód (wymogi MSSF).

- Powinien, jeżeli kontrakt zawiera wbudowane instrumenty pochodne w rozumieniu MSSF 39 w odniesieniu do tych instrumentów zastosować MSSF 39.

Zapisy o udziale dyskrejonacyjnym w instrumentach finansowych

Przedstawione powyżej zasady dotyczące zapisu udziału dyskrejonacyjnego w umowach ubezpieczenia stosuje się odpowiednio do instrumentu finansowego, który zawiera zapis o udziale dyskrejonacyjnym, a ponadto należy uwzględnić następujące wymogi:

- Jeżeli wystawca klasyfikuje cały zapis o udziale dyskrejonacyjnym jako zobowiązanie, to powinien on przeprowadzić test adekwatności zobowiązań w odniesieniu do całej umowy (tzn. zarówno do elementu gwarantowanego jak i zapisu o udziale dyskrejonacyjnym). Wystawca nie musi określać kwoty, która wynikałaby z zastosowania MSSF 39 w odniesieniu do elementu gwarantowanego.
- Jeżeli wystawca klasyfikuje cały ten zapis bądź jego część jako osobny składnik kapitału własnego, zobowiązanie uznane w odniesieniu do całej umowy nie powinno być mniejsze niż kwota, która wynikałaby z zastosowania MSSF 39 w stosunku do elementu gwarantowanego. Kwota taka powinna obejmować wartość faktyczną opcji odstąpienia od umowy, lecz nie musi obejmować jej wartości czasowej, w przypadku zwolnienia tej opcji od wyceny według wartości godziwej. Wystawca nie musi ujawniać kwoty, która wynikałaby z zastosowania MSSF 39 w stosunku do elementu gwarantowanego, ani też nie musi wykazywać tej kwoty oddzielnie. Ponadto, wystawca nie musi określać tej kwoty jeżeli całkowite, uznane zobowiązanie jest wyraźnie większe.
- Chociaż umowy te stanowią instrumenty finansowe, wystawca może nadal uznawać składki z tych umów jako przychód oraz uznawać za koszt wynikający stąd wzrost wartości bieżącej zobowiązania.

Oddzielenie składników depozytowych

Umowy ubezpieczeniowe często mogą mieć podwójny charakter (umowy mieszane). Zawierają element ochronny czyli spełniający definicję umowy ubezpieczenia wg. MSSF 4 składnik ubezpieczeniowy i część innych umów najczęściej spełniających definicję instrumentu finansowego jako składnik depozytowy np. w przypadku ubezpieczeń na życie z funduszem inwestycyjnym lub umów reasekuracji finansowej. Konieczność wydzielenia tych umów i co zatem idzie stosowania odmiennych zasad rachunkowości będzie występowała tylko w przypadku gdy:

- składnik depozytowy (łącznie z wszelkimi zawartymi w nim opcjami odstąpienia) może zostać samodzielnie oszacowany bez uwzględnienia części ochronnej umowy i stosowane zasady rachunkowości nie gwarantują uwzględnienia w księgach rachunkowych wszelkich aktywów i zobowiązań z części depozytowej tj. polityka rachunkowości prowadzona przez ZU nie wymaga uznania wszystkich zobowiązań i praw wynikających ze składnika depozytowego.

Ponadto wydzielenie jest dozwolone, gdy ZU może ocenić składnik depozytowy oddzielnie, lecz jego polityka wymaga uznania wszystkich zobowiązań i praw wynikających ze składnika depozytowego, bez względu na podstawę użytą do zmierzenia tych praw i zobowiązań. Np. cedent otrzymuje odszkodowanie za szkody (straty) od reasekuratora, lecz umowa zobowiązuje cedenta do spłaty tego odszkodowania w następnych latach. Zobowiązania to wynika ze składnika depozytowego. Jeżeli polityka cedenta w zakresie księgowości pozwala mu na uznanie odszkodowania jako dochodu bez uznania wynikającego stąd zobowiązania, wówczas rozdzielenie jest wymagane.

Jeżeli umowa ubezpieczenia jest rozbita na składnik depozytowy i składnik ubezpieczeniowy, wówczas wielkość przeniesionego ryzyka ubezpieczeniowego należy oceniać przez odniesienie do składnika ubezpieczeniowego. Wielkość ryzyka ubezpieczeniowego przenoszonych przez wbudowane instrumenty pochodne należy oceniać przez odniesienie do wbudowanych instrumentów pochodnych.

W przypadku umów mieszanych o wydzielonych składnikach ZU powinien zastosować:

- MSSF 4 do składnika ubezpieczeniowego.
- MSSF 39 do składnika depozytowego.

Wbudowane instrumenty pochodne

MSSF 39 wymaga oddzielenia niektórych wbudowanych instrumentów pochodnych od ich kontraktów bazowych

oraz ich wyceny według wartości godziwej, której skutki są odnoszone w wynik w postaci zysku lub straty. MSSF 39 odnosi się również do wbudowanych instrumentów w umowie ubezpieczenia, o ile wbudowany instrument pochodny sam nie stanowi umowy ubezpieczenia. ZU nie musi oddzielać wbudowanego instrumentu pochodnego, który sam spełnia definicję umowy ubezpieczenia (punkt 7 MSSF), ale oddzielenie i ustalenie godziwej wartości takiego wbudowanego instrumentu pochodnego jest dopuszczalne jeśli wynika to ze stosowanej polityki rachunkowości.

Instrumenty wbudowane

- które osobno same nie spełniają definicji umowy ubezpieczenia – wymagają wydzielenia oraz wyceny wg wartości godziwej – zastosowanie MSSF 39;
- które osobno spełniają wymogi definicji umowy ubezpieczenia nie wymagają wydzielenia oraz wyceny wg wartości godziwej – muszą zostać ujawnione w informacji dodatkowej oraz uwzględnione w teście wystarczalności zobowiązań netto wynikających z zawartych umów ubezpieczenia liability adequacy test. Celem zastosowania takiego rozwiązania jest konieczność ujawniania w sprawozdaniu finansowym wszelkich zobowiązań, w tym z tytułu opcji i gwarancji udzielonych ubezpieczonym.

MSSF 4 odnosi się również do klasyfikowania i ujmowania umów gwarancyjnych i opcji udzielanych ubezpieczanemu zawierających wbudowane instrumenty pochodne takie jak:

- opcja wyboru formy płatności renty;
- opcja podwyższenia sumy ubezpieczenia bez dodatkowych badań;
- gwarancja minimalnej stopy procentowej dla przyszłych składek regularnych lub wpłat sporadycznych;
- gwarantowana lub wyliczona zgodnie z gwarantowaną minimalną stopą procentową wartość wykupu lub zależna od ceny akcji.

Wyjątkiem w stosunku do wymogów MSSF 39 jest fakt, iż ZU nie musi oddzielać i oceniać według wartości godziwej, opcji ubezpieczonego dotyczącej odstąpienia od umowy ubezpieczenia za stałą kwotę (lub za kwotę określoną w oparciu o sumę stałą plus odsetki), nawet wówczas gdy *exercise price* różni się od *carrying amount* przyjętej odpowiedzialności ubezpieczeniowej. Jednakże wymóg stawiany przez MSSF 39 odnosi się do opcji „put” lub opcji wykupu zawartych w umowie ubezpieczenia, jeżeli wartość wykupu zależna jest od zmiany zmiennej finansowej (takiej jak cena lub wskaźnik papierów wartościowych lub towarów), albo zmiennej niefinansowej, która nie stanowi specyfiki strony umowy. Ponadto wymóg ten ma również zastosowanie wówczas, gdy zdolność posiadacza do wykonania opcji „put” lub opcji wykupu powstaje na skutek zmiany takiej zmiennej (na przykład, opcja „put”, która może zostać wykonana, jeżeli wskaźnik rynku papierów wartościowych osiągnie określony poziom). Podobne regulacje odnoszą się do opcji odstąpienia od instrumentu finansowego zawierającego zapis o udziale dyskrejonacyjnym.

Zagrożenie ryzykiem stopy oprocentowania lub ryzykiem rynkowym w ramach wbudowanych instrumentów pochodnych

MSSF wymaga, aby zakład ubezpieczeń ujawnił informacje o zagrożeniu ryzykiem stopy oprocentowania lub ryzykiem rynkowym w ramach wbudowanych instrumentów pochodnych zawartych w bazowej umowie ubezpieczenia, w przypadku, gdy ZU nie jest zobowiązany do wyceny wbudowanych instrumentów pochodnych według wartości godziwej (na przykład opcje gwarantowanej renty lub gwarantowane minimalne świadczenia na wypadek śmierci).

Przykładem umowy zawierającej opcję renty gwarantowanej jest umowa, gdzie ubezpieczony płaci stałą składkę miesięczną przez trzydzieści lat. W momencie zapadalności ubezpieczony może wybrać: a) sumę ryczałtową równą zgromadzonej wartości inwestycji lub b) dożywotnią rentę według stawki zagwarantowanej na początku (tzn. kiedy rozpoczęła się umowa). W przypadku ubezpieczonych wybierających rentę, ZU może ponieść istotną stratę, jeżeli stopy oprocentowania uległy znacznemu zmniejszeniu lub jeżeli ubezpieczony żyje znacznie dłużej niż wynosi średnia długość życia. W takim przypadku ZU zagrożony jest zarówno ryzykiem stopy oprocentowania jak również znacznym ryzykiem ubezpieczeniowym (ryzykiem śmierci), a przejście ryzyka ubezpieczeniowego następuje na początku, ponieważ ZU ustalił cenę ryzyka śmierci na tę datę. Dlatego też umowa ta jest umową ubezpieczenia od samego jej początku. Ponadto, wbudowana opcja gwarantowanej renty już sama spełnia definicję umowy ubezpieczenia, tak więc oddzielenie nie jest konieczne.

Przykładem umowy zawierającej minimalne gwarantowane świadczenie na wypadek śmierci jest umowa, gdzie ubezpieczony płaci składkę miesięczną przez okres 30 lat.

Większość składek inwestowana jest w fundusz wzajemny. Reszta wykorzystana zostaje na zakup ubezpieczenia na życie oraz na koszty tego ubezpieczenia. W momencie zapadalności lub przerwania umowy ZU wypłaca wartość równą ilości jednostek funduszu wzajemnego na tę datę. W przypadku śmierci przed ostateczną zapadalnością ZU wypłaca większą spośród następujących kwot: a) bieżącą wartością jednostkową oraz b) stałą kwotę. Umowa ta może być rozpatrywana jako umowa mieszana (hybrydowa) obejmująca: a) wzajemny fundusz inwestycyjny oraz b) wbudowaną umowę ubezpieczenia na życie, w ramach której wypłacane jest świadczenie na wypadek śmierci równe ustalonej stałej kwocie minus bieżąca wartość jednostkowa (lecz zero jeżeli bieżąca wartość jednostkowa jest większa od ustalonej stałej kwoty).

Oba te wbudowane instrumenty pochodne spełniają definicję umowy ubezpieczenia, jeżeli ryzyko ubezpieczeniowe jest znaczne. Jednakże, w obu przypadkach ryzyko stopy oprocentowania oraz ryzyko rynkowe mogą okazać się znacznie większe niż ryzyko śmierci. Jeżeli stopy oprocentowania lub rynki papierów wartościowych odnotują znaczny spadek, to gwarancje te pochłoną znaczne pieniądze. Uwzględniając długoterminowy charakter tych gwarancji oraz rozmiar zagrożeń, ZU może ponieść duże straty. (Ujawnianie informacji o takich zagrożeniach zgodnie z MSSF).

Przewidywane poprawki w 2004 r.

W drugim kwartale 2004 r. przewidywane są poprawki w zakresie następujących zagadnień:

- sposobu traktowania gwarancji finansowych oraz umów ubezpieczenia kredytu
- opcji w MSSF 39, która pozwala podmiotowi na określanie aktywów finansowych oraz zobowiązań finansowych według wartości godziwej w odnoszonych jako zysk lub stratę.

Specyfikacja zasad rachunkowości, których ZU nie będą mogły stosować po wejściu w życie MSSF 4 (dopuszczalna kontynuacja wcześniej stosowanych):

- wycena rezerw techniczno-ubezpieczeniowych bez uwzględnienia czynnika dyskontującego. *Uwaga: w Polsce w ubezpieczeniach majątkowych praktyką jest nieuwzględnianie czynnika dyskonta dla rezerw składek, na ryzyko nie wygasłe, na zgłoszone i niezgłoszone szkody.*
- stosowanie odmiennych zasad rachunkowości przez podmiot dominujący i jednostki zależne (konieczność sporządzania skonsolidowanych sprawozdań finansowych wg tych samych zasad). *Uwaga: trudne do zastosowania, bo w praktyce gdy są to różne kraje dostosowanie następuje dopiero w ramach przekształceń konsolidacyjnych.*
- stosowanie nadmiernej ostrożności przy wycenie rezerw techniczno-ubezpieczeniowych. *Uwaga: na razie brak definicji, przewidywane do realizacji w fazie II.*

MSSF 4 nie reguluje tj. pozostawia do wyboru jednostce zagadnienia:

- do wprowadzenia fazy II odroczone regulacje bardzo istotnej kwestii tj. zasad wyceny aktywów i zobowiązań wynikających z umów ubezpieczenia. *Uwaga: stosowane w niektórych krajach rozwiązania dopuszczają dyskontowanie przyszłych przepływów pieniężnych stopą dyskontową odzwierciedlającą zyski z posiadanego portfela lokat, co powodowało np., że ZU posiadające w swoim portfelu większy udział akcji o wysokiej oczekiwanej stopie zwrotu mają mniejszą wartość bilansową zobowiązań niż gdyby portfel lokat składał się ze skarbowych papierów dłużnych. Natomiast MSSF sugeruje, że tylko w nielicznych przypadkach takie rozwiązanie byłoby zasadne np. dla umów z udziałem w zysku, gdy wartość przyznanej ubezpieczonemu premii zależy od osiągniętych przez ZU wyników, natomiast generalnie wycena zobowiązań powinna następować niezależnie od wyceny posiadanych aktywów.*

- klasyfikacji kosztów w tym uznawania i rozliczania w czasie kosztów akwizycji dotyczących umowy ubezpieczenia spełniającej definicję MSFF. *Uwaga: z wyłączeniem kosztów bezpośrednich poniesionych na uzyskanie umowy o zarządzanie środkami pieniężnymi, niespełniającej definicji umowy ubezpieczenia np. długoterminowe umowy o charakterze oszczędności, które po spełnieniu szczególnych kryteriów będą mogły być kapitalizowane i wykazywane w aktywach.*

- ujęcia i wyceny regresów ZU wobec sprawcy szkody. *Uwaga: w Polsce często w ubezpieczeniach majątkowych przy wycenie rezerw t-u uwzględniano potencjalne, przyszłe regresy.*

Część 7. Charakterystyka etapu II wdrażania MSSF 4

Kluczowe zagadnienia, które mają zostać uregulowane w fazie II

- Ustalanie powstania aktywów i zobowiązań (tj. aktywa powstają gdy z umowy ubezpieczenia wynikają dla ZU prawa powodujące powstanie aktywów, zobowiązania – gdy ZU

w związku z umową ma obowiązek prawny wywołujący powstanie zobowiązania).

- Wycena w wartości godziwej jako podstawowa zasada.
- Pozostałe zasady rachunkowości dla ZU.
- Zagadnienia rachunkowości ubezpieczających.

Istotne aktywa i zobowiązania, które nie spełniają ww. definicji i nie powinny być wykazywane w sprawozdaniu finansowym

- aktywowane koszty akwizycji
- rezerwa składek
- rezerwa na wyrównanie szkodowości
- rezerwa na ryzyka katastroficzne

Uwaga: zagadnienia te wprowadzono do sprawozdania finansowego celem zapewnienia współmierności przychodów i kosztów. MSSF 4 uważa, że docelowo istotniejsze jest prawidłowe wykazywanie aktywów i pasywów niż zapewnienie współmierności przychodów i kosztów. Jest to o tyle istotne, gdyż inne uregulowania są w innych MSSF, np. MSSF 11 – Zastosowanie metody stopnia zaawansowania kontraktu lub MSSF 19 Świadczenia pracownicze, w którym celem ograniczenia wahań wyników i zobowiązań wprowadzono kategorię zysków i strat aktuarialnych.

Porównanie prezentacji wybranych elementów sprawozdania finansowego ZU przy zastosowaniu jako nadrzędnej zasady współmierności przychodu i kosztu lub zasady wyceny wg wartości godziwej

Specyfikacja	Zastosowanie zasady współmierności przychodu i kosztu	Zastosowanie zasady wyceny wg wartości godziwej
Odraczanie części składki na pozostały okres umowy	Stosowane	Nie stosowane, zamiast rezerwy składki tworzona jest rezerwa na ryzyka niewygasłe
Rezerwa na ryzyka niewygasłe	Stosowana, gdy rezerwa składek nie wystarcza na pokrycie szkód w pozostałym okresie ubezpieczenia	Stosowana i obejmuje bieżącą wartość szkód, które powstaną w pozostałym okresie ubezpieczenia
Rezerwa na wyrównanie szkodowości	Generalnie stosowana	Nie stosowana
Podstawa wyceny rezerw na życie	Oszacowanie przyszłych przepływów finansowych na początek obowiązywania umowy lub na dzień bilansowy	Oszacowanie przyszłych przepływów finansowych na dzień bilansowy
Podstawa wyceny rezerw w ubezpieczeniach kapitałowych lub związanych z funduszem inwestycyjnym	W praktyce różne rozwiązania	Oszacowanie przyszłych przepływów finansowych na dzień bilansowy, zobowiązanie może być niższe niż obecny stan rachunku kapitałowego
Wycena opcji i gwarancji	Praktycznie rzadko stosowana	Obowiązkowa
Koszty akwizycji	Rozliczane w czasie (<i>Uwaga: przy zastosowaniu testu loss recognition test – US GAAP</i>)	Nie podlegają rozliczeniu w czasie
Rozkład zysku w trakcie trwania umowy długoterminowej	W praktyce różnie, najczęściej liniowo	Część zysku może być ustalona wraz z zawarciem umowy, pozostała część ujawnia się w czasie wraz ze zmniejszeniem ryzyka oraz faktycznym przebiegiem umowy

Porównanie metod wyceny przy zastosowaniu jako nadrzędnej zasady współmierności przychodu i kosztu lub zasady wyceny wg wartości godziwej

Specyfikacja	Zastosowanie zasady współmierności przychodu i kosztu	Zastosowanie zasady wyceny wg wartości godziwej
Założenia do wycen	Różne w zależności od polityki rachunkowości	Bieżące oszacowanie efektu wszystkich przyszłych zdarzeń, które mogą istotnie wpłynąć na wysokość lub moment przepływów finansowych (w tym również ryzyko przedterminowego wypowiedzenia umowy)
Źródło założeń	Własne szacunki ZU	Rynkowe lub jeśli są niedostępne albo ich pozyskanie nadmiernie kosztowne – własne szacunki ZU
Przyjmowanie parametrów rynkowych (np. stóp procentowych)	Różna polityka ZU	Stosownie do bieżącego poziomu rynkowego cen i innych parametrów finansowych
Odzwierciedlenie w cenie poziomu ryzyka	Różnie, zwykle ostrożna wycena-szacunek	Stosownie do <i>markt value margin*</i> , uwzględniający profili ryzyka przyszłych przepływów pieniężnych wycenionych przy uwzględnieniu rynkowych preferencji wobec ryzyka
Dyskontowanie	Stosowane, ale raczej w ubezpieczeniach na życie	Obligatoryjne dla wszystkich ubezpieczeń

**Markt value margin – poziom ryzyka, który byłby odzwierciedlony w cenie w postaci marży na warunkach transakcji rynkowej, pomiędzy zainteresowanymi dobrze poinformowanymi i niepowiązanymi stronami*

Konsekwencje dla ZU wdrożenia regulacji etapu II w związku z ich dzisiejszym odmiennym uregulowaniem:

- Konsekwencje dla sprawozdania finansowego z uwagi na inną wycenę bilansową.

- W związku z zastosowaniem wyceny wg wartości godziwej zarówno do instrumentów finansowych, jak i zobowiązań dotyczących umów ubezpieczenia, wyniki finansowe mogą podlegać istotnym wahaniom, gdyż będzie ona odzwierciedlała głównie zmiany wartości pozycji bilansowych – aktywów i pasywów.

• Kluczowego znaczenia nabiorą przyjęte do wycen założenia.

- Problemem w przypadku zastosowania wycen wg wartości godziwych staje się często brak aktywnego rynku, zatem wyliczenia musiałyby uwzględniać modele teoretyczne oraz wyceny aktuarialne – stwarza to problemy z porównywalnością i weryfikacją.

- Rola biegłego rewidenta i odniesienie się do zasady prawidłowego i rzetelnego obrazu.

Uwaga: propozycje zastosowania regulacji US GAAP, ale z uwagi na to, że instrumenty finansowe będą wyceniane zgodnie z wartościami godziwymi, to trudno byłoby uznać, że dla wyceny rezerw t-u zastosuje się docelowo wyceny oparte na wartościach historycznych. Gdyby przyjąć takie rozwiązanie, oba te typy kategorii bilansowych inaczej reagowałyby na zmianę parametrów rynkowych np. cen akcji.

Porównanie prezentacji wybranych elementów sprawozdania finansowego ZU przy zastosowaniu jako nadrzędnej zasady współmierności przychodu i kosztu lub zasady wyceny wg wartości godziwej

Specyfikacja	Zastosowanie zasady współmierności przychodu i kosztu	Zastosowanie zasady wyceny wg wartości godziwej
Odraczanie części składki na pozostały okres umowy	Stosowane	Nie stosowane, zamiast rezerwy składki tworzona jest rezerwa na ryzyka niewygasłe
Rezerwa na ryzyka niewygasłe	Stosowana, gdy rezerwa składek nie wystarcza na pokrycie szkód w pozostałym okresie ubezpieczenia	Stosowana i obejmuje bieżącą wartość szkód, które powstaną w pozostałym okresie ubezpieczenia
Rezerwa na wyrównanie szkodowości	Generalnie stosowana	Nie stosowana
Podstawa wyceny rezerw na życie	Oszacowanie przyszłych przepływów finansowych na początek obowiązywania umowy lub na dzień bilansowy	Oszacowanie przyszłych przepływów finansowych na dzień bilansowy
Podstawa wyceny rezerw w ubezpieczeniach kapitałowych lub związanych z funduszem inwestycyjnym	W praktyce różne rozwiązania	Oszacowanie przyszłych przepływów finansowych na dzień bilansowy, zobowiązanie może być niższe niż obecny stan rachunku kapitałowego
Wycena opcji i gwarancji	Praktycznie rzadko stosowana	Obowiązkowa
Koszty akwizycji	Rozliczane w czasie (<i>Uwaga: przy zastosowaniu testu loss recognition test – US GAAP</i>)	Nie podlegają rozliczeniu w czasie
Rozkład zysku w trakcie trwania umowy długoterminowej	W praktyce różnie, najczęściej liniowo	Część zysku może być ustalona wraz z zawarciem umowy, pozostała część ujawnia się w czasie wraz ze zmniejszeniem ryzyka oraz faktycznym przebiegiem umowy

Porównanie metod wyceny przy zastosowaniu jako nadrzędnej zasady współmierności przychodu i kosztu lub zasady wyceny wg wartości godziwej

Specyfikacja	Zastosowanie zasady współmierności przychodu i kosztu	Zastosowanie zasady wyceny wg wartości godziwej
Założenia do wycen	Różne w zależności od polityki rachunkowości	Bieżące oszacowanie efektu wszystkich przyszłych zdarzeń, które mogą istotnie wpłynąć na wysokość lub moment przepływów finansowych (w tym również ryzyko przedterminowego wypowiedzenia umowy)
Źródło założeń	Własne szacunki ZU	Rynkowe lub jeśli są niedostępne albo ich pozyskanie nadmiernie kosztowne – własne szacunki ZU
Przyjmowanie parametrów rynkowych (np. stóp procentowych)	Różna polityka ZU	Stosownie do bieżącego poziomu rynkowego cen i innych parametrów finansowych
Odzwierciedlenie w cenie poziomu ryzyka	Różnie, zwykle ostrożna wycena-szacunek	Stosownie do <i>markt value margin*</i> , uwzględniający profili ryzyka przyszłych przepływów pieniężnych wycenionych przy uwzględnieniu rynkowych preferencji wobec ryzyka
Dyskontowanie	Stosowane, ale raczej w ubezpieczeniach na życie	Obligatoryjne dla wszystkich ubezpieczeń

**Markt value margin – poziom ryzyka, który byłby odzwierciedlony w cenie w postaci marży na warunkach transakcji rynkowej, pomiędzy zainteresowanymi dobrze poinformowanymi i niepowiązanymi stronami*

W ramach pozostałych zasad rachunkowości dla ZU w fazie II kluczowym zagadnieniem jest zysk/strata ze sprzedaży ubezpieczenia.

- Wycena zobowiązań wg wartości godziwej może spowodować, że wraz z wystawieniem polisy ZU

w ewidencji wykaże część wyniku na umowie, mimo że faktycznie usługa (objęcie ochroną ubezpieczeniową) nie została w pełni wykonana. Powstanie straty na umowie może wiązać się z poniesieniem odniesionych na wynik finansowy kosztów akwizycji

Ze względu na komplikację materii **nawet w fazie II nie przewiduje się na razie zagadnienia wyceny zobowiązań wynikających z umowy z udziałem ubezpieczonego w zysku**. Uwaga: częsta oferta ZU, specyficzna, gdyż wycena zobowiązania może zależeć od wyceny aktywów ZU, w tym najczęściej instrumentów finansowych.

Pozostałe uwagi dotyczące etapu II:

- jeszcze więcej ujawnień w informacji dodatkowej;
- uzgodnienie ostatecznej wersji planowane na 2006 rok.

Międzynarodowe Standardy Sprawozdawczości Finansowej – zmiany 2004 r.

MSSF 1 – Prezentacja Sprawozdań Finansowych

Podmiot wprowadzający standard po raz pierwszy może zastosować przepisy przejściowe podane w MSSF 4 Umowy ubezpieczenia. MSSF 4 ogranicza zmiany polityki w zakresie księgowości w odniesieniu do umów ubezpieczenia, łącznie ze zmianami dokonanyymi przez użytkownika po raz pierwszy.

W pierwszych sprawozdaniach finansowych zgodnych z MSSF podmiot, który przyjmuje standardy MSSF przed 1 stycznia 2006 r. powinien przedstawić informacje porównawcze za co najmniej 1 rok, lecz te informacje porównawcze nie muszą odpowiadać MSSF 32, MSSF 39, oraz MSSF 4. Podmiot, który wybiera przedstawienie informacji porównawczych, które nie są zgodne z MSSF 32, MSSF 39 oraz MSSF 4 w pierwszym roku przejścia powinien:

- zastosować swoje poprzednie zasady rachunkowości (GAAP) w odniesieniu do informacji porównawczej do instrumentów finansowych wchodzących w zakres MSSF 32 oraz MSSF 39 oraz do umów ubezpieczenia wchodzących w zakres MSSF 4;
- ujawnić ten fakt wraz z podaniem podstawy zastosowanej do przygotowania tej informacji;
- ujawnić charakter głównych korekt, jakich należy dokonać, aby informacja ta spełniała wymogi MSSF 32, MSSF 39 oraz MSSF 4. Podmiot nie musi określać tych korekt ilościowo. Jednakże, podmiot powinien traktować każdą korektę pomiędzy bilansem w dacie sprawozdania okresu porównawczego (tzn. bilans, który zawiera informację porównawczą według poprzedniego GAAP) a bilansem otwarcia na początek pierwszego okresu sprawozdawczego MSSF (tzn. pierwszego okresu, który obejmuje informację spełniającą wymogi MSSF 32, MSSF 39 oraz MSSF 4) jak wynika to ze zmiany polityki w zakresie księgowości i dokonać ujawnienia informacji wymaganych w ramach standardu MSSF 8.

MSSF 18 Przychody

Uzupełniono kategorie o tzw. opłaty początkowe otrzymane przy wystawieniu zobowiązań finansowych, których wycena powinna następować wg metody zamortyzowanego kosztu oraz o opłaty za zarządzanie inwestycjami.

Opłaty początkowe otrzymane przy wystawieniu zobowiązań finansowych stanowią integralną część aktu zaangażowania w zobowiązanie finansowe. Kiedy zobowiązanie finansowe nie jest sklasyfikowane „według wartości godziwej w ujęciu zysku lub straty”, opłaty początkowe zostają włączone, wraz ze stosownymi poniesionymi kosztami transakcji, do początkowej wartości bieżącej zobowiązania finansowego i uznane jako korekta efektywnego przychodu. Podmiot dokonuje rozróżnienia pomiędzy opłatami i kosztami, które są integralną częścią efektywnej stopy oprocentowania dla zobowiązania finansowego a opłatami początkowymi i kosztami transakcji związanymi z prawem do świadczenia usług takich jak usługi w zakresie zarządzania inwestycjami.

Opłaty za zarządzanie inwestycjami.

Opłaty pobierane za zarządzanie inwestycjami uznawane są jako przychód, w momencie kiedy usługi te są świadczone. Przyrost kosztów, które bezpośrednio można przypisać zabezpieczeniu umowy o zarządzaniu inwestycjami uznaje się za aktywa, jeżeli można je oddzielnie zidentyfikować oraz niezawodnie określić oraz jeżeli istnieje uzasadnione prawdopodobieństwo, iż zostaną one odzyskane. Podobnie jak w MSSF 39, przyrost kosztów to taki koszt, który nie zostałby poniesiony, gdyby podmiot nie zabezpieczył umowy o zarządzaniu inwestycjami. Aktywa przedstawiają prawo kontraktowe podmiotu do czerpania korzyści ze świadczenia usług w zakresie zarządzania inwestycjami i są amortyzowane (rozliczane w czasie) wówczas, gdy podmiot uznaje stosowny przychód. Jeżeli podmiot posiada portfel umów o zarządzanie inwestycjami, to mo-

że oceniać możliwość zwrotu w oparciu o cały portfel. Niektóre umowy usług finansowych obejmują zarówno opłatę początkową jednego lub więcej instrumentów finansowych, jak również świadczenie usług w zakresie zarządzania inwestycjami. Przykładem może tu być długoterminowa umowa o gromadzeniu oszczędności połączona z zarządzaniem pewną pulą papierów wartościowych. Wystawca umowy rozróżnia koszty transakcji dotyczące opłaty początkowej instrumentu finansowego od kosztów zabezpieczenia prawa do świadczenia usług w zakresie zarządzania inwestycjami.

MSSF 19 Świadczenia pracownicze

Uzupełniono o definicję kwalifikującej polisy ubezpieczeniowej, przy czym kwalifikująca polisa ubezpieczeniowa jest zawsze umową ubezpieczenia, zgodnie z definicją podaną w MSSF 4 Umowy Ubezpieczenia.

MSSF 37 Rezerwy, zobowiązania warunkowe i aktywa warunkowe

Standard ten ma zastosowanie do rezerw, pasywów oraz aktywów warunkowych ZU, innych niż te wynikające ze zobowiązań kontraktowych oraz praw wypływających z umów ubezpieczenia w zakresie MSSF 4.

MSSF 4 zezwala na kontynuację przez ZU istniejącej polityki rachunkowości w odniesieniu do umów ubezpieczenia, jeżeli spełnione są podane minimalne wymogi. MSSF pozwala także na zmiany polityki w zakresie księgowości, które to zmiany spełniają podane kryteria (wyspecyfikowano przykład polityki).

MSSF 40 Własność inwestycyjna

Z wyjątkiem określonych przypadków, jednostka stosownie do przyjętej przez siebie polityki rachunkowości powinna w odniesieniu do własności inwestycyjnej dokonać wyboru metody wyceny, uwzględniając regulacje dotyczące wycen wg wartości godziwych (oparte na wartości godziwej) lub wyceny wg wartości historycznych (oparte na modelu kosztowym).

W szczególności odnośnie własności inwestycyjnej związanej ze zobowiązaniami jednostka ma prawo:

- wybrać albo model wyceny oparty na wartości godziwej albo też model kosztowy w odniesieniu do każdej własności inwestycyjnej stanowiącej pokrycie zobowiązań, która daje zysk połączony bezpośrednio z wartością godziwą wyszczególnionych aktywów obejmujących tę własność inwestycyjną lub z dochodami z tych aktywów;
- wybrać albo model wyceny oparty na wartości godziwej lub model kosztowy w odniesieniu do wszystkich innych własności inwestycyjnych, bez względu na wybór dokonany w ramach punktu poprzedniego.

Niektóre ZU i inne jednostki obsługują wewnętrzny fundusz własności, który emituje spekulatywne jednostki, przy czym część tych jednostek zostaje zachowana przez inwestorów w łączonych umowach, natomiast inne zatrzymuje jednostka. Nie jest dopuszczalna wycena tych jednostek wg dwóch różnych modeli, tj. częściowo według kosztów, a częściowo według wartości godziwej.

W przypadku zastosowania innych modeli w odniesieniu do dwóch kategorii wycen (modele godziwe i historyczne) opisanych powyżej, sprzedaż własności inwestycyjnej pomiędzy pulami określanych aktywów z zastosowaniem innych modeli powinna zostać uznana i wyceniona według wartości godziwej, natomiast skumulowana zmiana wartości godziwej powinna zostać odniesiona w rachunek zysków postaci zysku lub straty. (Skumulowana zmiana wartości godziwej uznana jako zysku/strata momencie sprzedaży własności inwestycyjnej z puli aktywów, w której zastosowano model kosztowy do puli w której zastosowano model wartości godziwej).

Odpowiednio, jeżeli własność inwestycyjna zostaje sprzedana z puli, w której zastosowano model własności godziwej do puli, do której zastosowano model kosztowy, wówczas wartość godziwa własności (nieruchomości) w dacie sprzedaży staje się jej rzeczywistym kosztem.

MSSF 32 i 39 Instrumenty finansowe

Zagadnienia

Kiedy instrument finansowy wbudowany należy w księgach wykazywać oddzielnie od bazowego?

W umowie, w której składnikiem jest wbudowany instrument pochodny, a całość lub część przepływów pieniężnych związanych z taką umową zmienia się w sposób podobny do zmian jakie wbudowany instrument pochodny powodowałby samodzielnie, wbudowany instrument pochodny wykazu-

je się w księgach rachunkowych odrębnie od umowy bazowej (zasadniczej). Zatem obowiązek odrębnego wykazania w księgach instrumentu pochodnego powstaje, gdy spełnione są łącznie poniższe warunki:

1) Zawarta umowa będąca instrumentem finansowym nie jest zaliczana do aktywów finansowych lub zobowiązań finansowych przeznaczonych do obrotu lub aktywów finansowych dostępnych do sprzedaży, których skutki przeliczenia są odnoszone do wyniku (przychody/koszty) okresu sprawozdawczego.

2) Charakter wbudowanego instrumentu oraz ryzyka z nim związane nie są ściśle powiązane z charakterem umowy zasadniczej i ryzykami z niej wynikającymi. Uwaga: wyjaśniono co to znaczy.

3) Odrębny instrument, którego charakterystyka odpowiada cechom wbudowanego instrumentu pochodnego.

4) Możliwe jest wiarygodne ustalenie wartości godziwej wbudowanego instrumentu pochodnego.

Charakter wbudowanego instrumentu pochodnego oraz ryzyka z nim związane uznaje się za ściśle powiązane z charakterem umowy zasadniczej i ryzykami z niej wynikającymi np. gdy:

1) wbudowany instrument pochodny jest związany ze stopą procentową lub indeksem stóp procentowych, które powodują zmianę kwoty odsetek, jakie byłyby zapłacone lub otrzymane na podstawie zawartej umowy, gdyby w tę umowę nie został wbudowany instrument pochodny; jeżeli wbudowany instrument finansowy powoduje, że rozliczenie umowy zasadniczej może być dokonane w taki sposób, że kwota inwestycji początkowej nie będzie odzyskana, albo stopa zwrotu z inwestycji będzie 2-krotnie odbiegała od początkowego poziomu tej stopy lub od stóp rynkowych ustalonych dla podobnych umów, nie uznaje się wówczas instrumentu wbudowanego i umowy zasadniczej za ściśle powiązane lub

2) wbudowany instrument pochodny jest górnym lub dolnym pułapem stopy procentowej, albo ceny nabycia lub ceny sprzedaży składnika aktywów, jeżeli w terminie zawarcia umowy ustalona stopa procentowa lub cena nie odbiega znacząco od warunków rynkowych oraz górny pułap jest powyżej, a dolny poniżej rynkowej stopy procentowej lub ceny rynkowej dla podobnych transakcji, lub

3) wbudowany instrument pochodny powoduje, że strumień przepływów pieniężnych z tytułu płatności części lub całości nominalu lub odsetek jest wyrażany w walucie obcej, a powstałe na dzień wyceny różnice kursowe zalicza się odpowiednio do przychodów lub kosztów finansowych, lub

4) wbudowany instrument pochodny powoduje, że kwoty płatności wynikające z umów zmieniają się na skutek:

a) indeksowania wskaźnikiem powiązanim z inflacją, pod warunkiem że wskaźnik inflacji przyjęty za podstawę ustalenia indeksu jest charakterystyczny dla środowiska ekonomicznego, w którym działa jednostka,

b) zmiany wielkości sprzedaży lub rynkowych stóp procentowych, lub

5) z zawartej umowy niebędącej instrumentem finansowym wynika obowiązek dokonywania płatności wyrażonych w walucie obcej, która jest:

a) walutą, w której którakolwiek z ważnych dla wykonania postanowień umowy stron osiąga większość przychodów i ponosi większość kosztów (waluta funkcjonalna),

b) walutą, w której zwyczajowo i powszechnie na rynkach międzynarodowych zawierane są umowy na dostawę określonych towarów lub usług,

c) walutą, w której powszechnie na rynku krajowym zawierane są umowy na dostawę określonych dóbr lub usług.

Kiedy następuje utrata kontroli nad aktywem finansowym?

Na dzień, w którym utracono kontrolę nad składnikiem aktywów finansowych, jego wartość wyłącza się w całości lub części z ksiąg, przy czym utrata kontroli następuje wtedy, gdy wynikające z zawartego kontraktu prawa do korzyści ekonomicznych zostały zrealizowane, wygasły albo jednostka zrezygnowała z tych praw. Nie stanowi utraty kontroli przez jednostkę wydatanie lub sprzedaż aktywów finansowych, jeżeli jednostka:

1) ma prawo do odkupu takich aktywów lub jako pierwsza może odmówić odkupu, a cena różni się od wartości godziwej aktywów na dzień odkupu, albo aktywa takie nie są łatwo dostępne na rynku,

2) ma prawo i jest zobowiązana do odkupu lub umorzenia wydanych aktywów, na warunkach zapewniających innej jednostce (przyjmującej aktywa) zwrot w wysokości, jaką jednostka ta mogłaby uzyskać, udzielając pożyczki zabezpieczonej przyjętymi aktywami,

3) zawarła kontrakt swap, w wyniku którego ponosi zasadnicze ryzyko kredytowe i zachowuje prawo do zasadniczej części korzyści ekonomicznych związanych z wydanymi

